

כס תמונה גשר
19.7.12

החופשה

החופשה מהנה? הילדים מאושרים? האטרקציות בפעולה? אז מדוע רק את, האימא המסורה, מסתובבת בארשת מוטרדת עד מרוגזת? מי שיראה אותך בבוקר מכתפת את התיק ורצה לעבודה, יבין | פרויקט מיוחד עם חמש אימהות עובדות שמתמודדות עם קשיים דומים לשלך, מסבירות מה הבעיה שלהן עם החופשה | כאשר עבדתי

פעם פעם, אנחנו מאזינים בקשב רב לשיחה תמימה של אחרי צהריים בין מוישי בן השמונה לאחיו בן החמש, "האימהות היו חוזרות הביתה בצהריים".
"מה, ממש בזמן של ארוחת צהריים?" מברר הקטן בתימהון.
"כן, זה היה ממש מזמן. יש לי אפילו חבר שאח שלו הגדול זוכר את זה, אבל הוא ממש גדול, הוא כבר צריך להתחתן".
איפה הם, החיים היפים של פעם, כשכל אם ממוצעת הייתה עקרת בית? בעצם, בואו נתחיל בשאלה מעודכנת יותר: לאן נעלמו ימות הזוהר העליונים, כשכל אם בישראל יצאה מהבית רק כדי להורות ולאלף בינה את דור העתיד וחזרה בשעות שפויות?
יש לנו, כמובן, גם תשובה: הימים הנחשקים הללו שכמעט פג תוקפם, נבלעו באדמת הארנק המרוקן והדולף (הן בגלל משכורות רעב, והן בשל היעדר משרות פנויות) והצמיחו ימים אחרים, עמוסים פי כמה ולמודים בתמרוני הספקים.

אבן

כאשר הדברים מסוכמים מראש, הילד יקום בבוקר חי מרוצה ושמח".

אובדת: פייגי שולביץ

מספר ילדים: שישה, בגילים 1-10
מקצוע: רכות תרבות במתנ"ס
קושי: התרופפות החינוך

מה כל כך קשה?

"הטלפונים מהבית הם מוקד הקושי", אומרת פייגי. "אתן לכם דוגמה למקרה שאירע בשנה שעברה. יש לבתי בת התשע חברה לכיתה, כריזמטית ובעלת מעמד, מבית פושר רוחנית. הסברתי לבתי בעדינות כי איננו מעוניינים בחברות הזו."

"בחופש, כשהייתי עסוקה בפרויקטים רציניים של ארגון קייטנות וטיולי משפחות, פתיחת קורסים שונים ופיתוח משחקייה עשירה, לא הייתי זמינה במשך שעות ארוכות. כשהורתי הביתה אמרה לי בתי בגמגום מהוסס: 'היום הלכתי עם סתונית (שם בדוי!) לבריקה. התקשרתי אליך כדי לשאול אם את מרשה, ולא ענית. הייתי חייבת לענות לה תשובה מהר אז הלכתי איתה'."

"כפעם אחרת ביצעו הילדים חיסול ממוקד בארון הממתקים. כשהורתי הם היו עמוסים ברגשות אשמה וככאבי בטן והסבירו בתמימות חשודה: 'חשבנו שאת מרשה, את רוצה שיהיה לנו טעים, נכון?' אני מרגישה שכל הכללים והעקרונות מתרופפים בגלל ההיעדרות שלי!"

פינת היועצת

"החופשה היא תקופה טובה להתרופפות סדר היום הנוקשה וליצירת אווירה של שחרור", מבהירה צנרו. "אבל דווקא בגלל האווירה המשחררת יש לרענן את הגבולות. אסור לתת לעומס העבודה של האם להפוך לפרצה עבור הילדים."

"אם שעומדת לפני תקופת עומס בעבודה, תכנס את הילדים ותאמרו להם: 'הקשיבו, חמודים, השבוע הזה (או החודש וכו') עומד להיות עמוס, אבל הבית לא מתפרק, כל אחד ממלא את תפקידיו כרגיל. מי שרוצה לשאול שאלה חשובה כשאני עסוקה בעבודה - ישאל את אבא/ שרה הדודה/ סבתא בני ברק. העיקרון הוא האצלת סמכויות ושמירה על סדרים הגיוניים'."

אובדת: אלישבע בר

מספר ילדים: חמישה, בגילים 2-10
מקצוע: כתיבת
קושי: עבודה מהבית

מה כל כך קשה?

"אין מה להסביר, עדיף לתאר לכם סדר יום בחופש", מיואשת אלישבע.

"אני מתיישבת בבוקר ליד המחשב מלאת סיפוק ומרץ. כולם ערים, לבושים ומפוטמים מארוחת בוקר מזינה. משפט מתחיל להתרקם ואחריו משפטים נוספים. אני חוככת את ידי בהנאה, הכל דופק כמו שעון. איזו אימא מאורגנת, אלו ילדים מחונכים! אני טופחת לעצמי על השכם וממשיכה לעבוד במרץ. פתאום, באמצע עיבוד חומר קריטי לפסקה, נשמעת יללה מכמירת לב. אני מתעלמת."

"תמי לא הולכת לקייטנה יומית, היא גדולה מדי בשביל השטויות האלו לדעתה, ובכל שנה מחדש עליי למצוא לה סידור לשעות הבוקר והצהריים. בשנה שעברה, למשל, סיכמתי עם שכנה שיש לה בת בגיל דומה, שתמי תשהה אצלה ותאכל שם גם ארוחת צהריים."

בתחילה תמי הייתה מרוצה, אבל אחרי מספר ימים היא סיפרה לי כי אין לה פרטיות ופינה שקטה, וגרוע מכל, בני דודים שהגיעו לבקר את השכנים שאלו בפליאה ובבוז: 'מה, הילדה הזו גרה אצלכם? למה היא נמצאת פה כל היום?' תמי זקוקה לתעסוקה, ולצד זאת, גם לעצמאות ולפרטיות. בעיה."

פינת היועצת

רינה צנרו: "במקרה של ילד בוגר, מומלץ לשבת מראש עם הילד מול יומן פתוח ולשאול אותו מה היה רוצה לעשות בחופש (כמובן, לא צריך להסכים לכל גחמותיו, אבל כדאי לשתף אותו בתכנון)."

"יש לכתוב תכנית לכל יום, החל באטרקציות, עבור דרך עזרה לאחים ואחיות נשואים וכלה בעיסוקים ביתיים ושקטים כמו סידור מגירות, מיון אוספים, יצירת תכשיטים מחרוזים ועוד."

"כדאי לגייס חברות משכבת הגיל ולקיים פעילות יומית עוברת בין הבתים, ושוב, התכנון המוקדם הוא אבן היסוד לחופשה מוצלחת. ילד שקם בבוקר בדילמה מה הוא הולך לעשות, עסוק בתלונות ובקיסורים, המוטיבציה שלו יורדת לאפס, המוח היצירתי שלו ננעל והוא מאבד את החשיבה העצמאית. כאן תפגשו דיאלוגים נוסח:

- 'אימא, משעמם לי!'

- 'אבל אתמול הלכת לבריקה, שלשום השתתפת במסיבת יום הולדת ובשבוע שעבר ערכת סדר במחברות!!'

- 'אבל אימא, משעמם לי. חברים שלי עושים דברים מעניינים הרבה יותר!'

"בכל יום לימודים שגרתי של הילדים, אני צועדת על קרקע בטוחה וחיה במאזן קבוע, אבל ברגע שהילדים מתחילים להזכיר ברמז את החופש הממשמש ובא, התקרה צונחת על ראשי, ובת קול מצוחצוח ואומרת: היכונני לסיוט הגדול!! הילדים כבר למדו כי אצלנו 'חופש' הוא מילה האסורה בהגייה והפנימו כי הם יכולים להביע את אושרם הרב רק בהתלהשויות ובריבודים."

'למה אתם רוקדים פתאום? אני שואלת בחשדנות. 'אה, סתם, אנחנו מאוד שמחים שאנחנו יהודים', הם שולפים. מהצד אני שומעת לחישה רמה: 'אל תעזו לומר שזה בגלל החופש, שאימא לא תקבל התקף לב'."

'למה החופש הוא טריגר מעורר חרדה? קראו ושפטו בעצמכם: קייטנות, לכל הדעות, הן דבר יקר; אטרקציות שעייני הילדים נשואות אליהן מרוששות רבים וטובים, בעלי יכולת כדלפונים, וגם אותי; מכשירי כתיבה וספרי לימוד - סוחטים את חשבון הבנק הזועק חמס עד לשד עצמותיו, זוהי רק ההתחלה."

"החופש הוא בור הוצאות ללא תחתית, ועליי לנסות למלא את הבור (מישהו דיבר על בור? אני רואה מכתש ענק!) במטבעות. לא, עדיף בשטרות."

'גלגל הסיבות המשכנעות שלעיל, עם תחילת החופש אני מוסיפה שעות עבודה. הקשישה מאושרת, אני פחות והילדים בכלל לא. מעגל הקסמים השנוא נכנס לפעולה: אני מוסיפה שעות - נזקקת לבייביסיטר שתשמור על הילדים בזמן העבודה - מוסיפה שעות כדי לכסות את עלות הבייביסיטר - קוראת לה שוב לשעות נוספות - מוסיפה שעות - משלמת. המשיכו מכוח האינרציה, אני סומכת על האינטליגנציה שלכם. מה לעשות שאני לא רואה סוף לעבודה ולא מוצאת קצה של פתרון?"

זה הקושי המרכזי שלי בחופש. כל מי שנמלאה קנאה משעות העבודה המותאמות לבית ברוך ילדים, מוזמנת להצטרף. למה אין תגובה?"

פינת היועצת

רינה צנרו, יועצת חינוכית (B.E.D. בייעוץ חינוכי), הופכת את הקערה על פיה:

"למה לעבוד בחופש בשביל החופש? עדיף להוסיף בכל השנה שעה-שעתיים יומיות של עבודה ולחסוך את התמורה להוצאות החופש. חבל להפוך את הילדים לקדושים מעונים בסגנון: 'בואו נחכה עד שאימא תחזור מהעבודה, כדי שיהיו לנו עוד חמישים שקלים ונוכל לנסוע לים...'"

"וסתם עצה טובה לכל אישה שחיה 'על השקל': קחי ארנק צדדי שאינו בשימוש שוטף, הפרישי בכל יום או שבוע סכומים קטנים של עד 20 שקלים, שלא תחושי בחסרונם. בשעת הצורך פני לשם ותופעתי גלגות כמה כסף צברת לך ליום פקודה."

אובדת: חנה לוי

מספר ילדים: שישה, בגילים 11-29
מקצוע: מתכנתת בכירה במרכז היי-טק ליד בן גוריון
קושי: עיסוק לילדה יחידה וגדולה

מה כל כך קשה?

"כולם כבר פרחו מהקן, נשואים באושר, רק תמי בת האחת עשרה נשארה", מתארת חנה. "אני גרה בירושלים ונוסעת כל יום שעה לפחות לעבודה. בימות השגרה למדנו להסתדר מצוין: תמי חוזרת מבית הספר, מחממת לעצמה אוכל, סועדת לכדה ומחכה לשושי. אבל החופש הוא בעיה רצינית."

לא באנו לעורר מחדש את הוויכוח העתיק אם לעבוד מחוץ לבית או לא. אנחנו מדברים על עובדות קיימות ועל מציאות מוכחת. גם עקרת בית, או כוז שחוזרת הביתה באחת בצהריים - היא מוצג מוזאוני נדיר ויקר המציאות. הן הנעלם הזה, הנתון בסכנת הכחדה, מוצא את עצמו בבקרים של החופשה הגדולה - בבית! כן, קראתם נכון! בנות המזל הללו אינן צריכות לדאוג לסידור קבוע לילדים, הן פנויות לתכנן את שעת הבילוי היומית עם הצאצאים, ואפילו קוראות את העיתון בנחת.

רובנו, שנמנות עם הן המצוי, רואות בחופש הגדול רק מטריד מרגיז ביותר.

מדוע? חשבו על הצורך להעסיק את הילדים, לספק להם חוויות אטרקטיביות ולתחזק בית שיושבו מסתובבים סביב עצמם. קשה מספיק? לא גמורנו: הוסיפו כעת את העובדה שהאם עובדת - ותקבלו תמיהיל סבוך עד לבתי אפשרי של תיזוז אינסופי בין מטלות.

שוחחנו עם מספר נשים כאלו, ניסינו להגיע למקור הקשיים ולתת מעט טיפים ודרכי פעולה מועילות.

אובדת: ציפורה לוגסי

מספר ילדים: שבעה, בגילים 0-13
מקצוע: מטפלת בקשישה
קושי: החופש כנטל כלכלי

מה כל כך קשה?

ציפורה: "אני מטפלת בקשישה עדינה ונחמדה חמש שעות בכל יום, בין שמונה וחצי לאחת וחצי. את פוערת עכשיו את עיניך בקנאה ומסננת: 'היא עוד מדברת על קושי?' לא שזפת עוד את השורה המסכמת בתלוש המשכורת שלי. את מוזמנת לערוך בכוחות עצמך את החישוב. שכר מינימום לשעה, כפול חמש שעות עבודה יומיות, כפול מספר הימים בחודש - אלו נתונים שלא מסוגלים להצטרף לסכום משמעותי."

בואו חשבון

הן מוכיחות כישורי הישרדות יומיומיים מופלאים: מבשלות ארוחות בלילה, מנקות ומסדרות באשמורת השלישית ומכבסות מול השחר המפציע. הן עובדות מחוץ לבית, כמובן, אבל הבית מעל הכל. ומה קורה בחופש? אז סדרי העדיפויות הבנויים לתלפיות מגלים עצמאות ומתמוטטים, נמוגים מול החסר במסגרות מתאימות ומתמוססים ליד הבוס שדורש שלמות ומוסר עבודה.

פנינו לדבורי וקשטוק, מאמנת אישית מוסמכת (CCIL) ומנהלת את "סוויטש" - אימון לשינוי, שתנחה אותנו, נושאות הדגל של האימהות בראש ובראשונה, בתוך הבלבול האישי של חופש-עבודה.

דבורי מדריכה:
קושי מול שווי

ראשית, אני מציעה לך לבדוק מה יש בעבודה שלך, ששווה למרות הקשיים של עבודה בחופש. עליך להזכיר לעצמך את הסיבות לבחירה שלך בעבודה הספציפית ולבחון מחדש את סדרי העדיפויות. יש לזכור שאולי בחופש העבודה פחות נוחה, אבל בסך הכל את די מרוצה.

מקצוע שמתגמל בשכר גבוה מאוד, או עיסוק שמעניק סיפוק ממלא - אלו סיבות טובות מאוד להישאר בעבודה כזו על אף הקושי בזמן החופשה. אבל לפעמים מגיעים למסקנה שהמחיר המשולם גבוה מהתמורה המתקבלת. אם שעבודת גם בחנוכה, בחול המועד ובבין הזמנים ונוכחת לראות כי הבית שלה ניוזק ומפסיד באופן משמעותי, או שכבר זמן מה מנקרת בה תחושה של מיאוס מהעבודה, תשקול רווח (מפתח...) מול הפסד (הם למדו כבר לספוג...) ותסיק מסקנות מתבקשות.

בלי מחיר ערכי

בנוגע לילדים, כל אם מוצאת פתרונות יצירתיים לזמן העבודה שלה. אבל אם ההיעדרות הקבועה גובה מחיר חינוכי או פוגעת בערכים המשפחתיים, כאן המקום למתוח את הקו האדום. אדם שמוודע לסולם הערכים שלו, מסוגל לקבל החלטות משמעותיות בקלות. כך אם עובדת, שחשה כי עבודתה בחופש גורמת לחציית הקו האדום שלה, לא תיכנע לעובדות, אלא תשנה אותן בכל מחיר (ויהיה מחיר, ראי הוזהרת! הביאי בחשבון אפילו פיטורין).

ובכל זאת, כדי לצמצם את הנזק, להלן מספר כללים מומלצים לשיחה עם המנהלת:

- היערכי מראש ולא ברגע האחרון וקבעי פגישה מספר שבועות לפני החופשה.
- היכנסי לשיחה בנעימות, דברי על פי כללי ניהול שיחה עם מנהלת (השתמשי בשפה של בקשה ולא של דרישה ועוד) והסבירי מדוע לא יתאפשר לך לעבוד באותה התקופה.
- באותה נשימה כדאי להציע תמורה לשעות העבודה שיחסרו: לעבוד בערבים מהבית, להגיע פעם בשבוע לקשירת קצוות, להיות זמינה למקרים קריטיים, לעבוד לפני החופשה ואחריה שעות נוספות או כל דבר אחר שיאפשר למנהלת להרגיש שאת מסורה לעבודה ומעוניינת בה.
- חשוב מאוד לדעת מראש כי תיתכן גם תשובה שלילית, הכיני את עצמך לכך.

"אני מכירה אישה אחת", מוסיפה דבורי, "שעבודה בבין הזמנים היא עבורה ממש ייהרג ואל יעבור, אבל היא עוסקת במקצוע תובעני שדורש עבודה גם בימים הללו. למרות הנתונים הבלתי אפשריים, הלכה האישה הזו והסבירה כי לא תוכל לעבוד בבין הזמנים. היא טענה שזה הזמן היחיד שלה עם משפחתה, וכי היא לא תוכל לוותר עליו בשום אופן. בתמורה לבקשה הבלתי מקובלת, היא הציעה לערוך טלפונים דחופים מהבית בכל ערב. הבוסית הסכימה, וכך העניינים מתנהלים לשביעות רצון כולם".

היללה גוברת והופכת לזעקות שבר קצובות.

"אני נכנעת באנחה. חוט המחשבה כבר נקטע בין כך, אצא לברר בשל מה הסער הגדול. אימא, אני צמא! גניחות לשם חיזוק האמון שלי בחסר הנוראי. אני מגייסת את שאריות הסבלנות: 'אתה לא יודע לקחת לבד?' הגניחות נעלמות, ובמקומן מופיעות אנקות מעוררות רחמים: 'אני יודע, אבל רציתי שאת תתני לי, את מכינה את הפטל הכי טעים'."

"אני נמסה למשמע המחמאה הכנה, מוזגת פטל, מזהירה חמורות כי להבא 'אסור להפריע לאימא' ומסתגרת בשנית בחדר העבודה. הפסקה מתחילה להיכתב, אני מנסחת כעת משפט מורכב, מוחקת, מנסחת שוב ו- מה זה?

"צעקות קרב אינדיאניות מעבר לדלת, יבבות, קולות אלימות חשודים, משהו נחבט שם!! בשלב מחריד זה משתרר שקט מוחלט, דממת אלוט מפחידה. אני יוצאת בלב הולם מהחדר ומגלה שלושה זאטוטים מחויכים ומזיעים. 'אנחנו משחקים במלחמה, עכשיו רצינו להפתיע את האויב מהעורף. למה נבהלת?' 'למה נבהלת? שאלה טובה. הכתבה תחכה לערב, אחרי ההשכבה יש אמנם דמויות פורעות חוק שמסתגרות אל החדר, אבל בסוף, כמו תמיד, כולם ישנים, ואני עובדת עד זמן קריאת שמע של שחרית, ועד בכלל".

פינת היעצת

רינה צנרו: "ראשית, יש ללמד את הילדים להבין את הקודים של העבודה. למשל: לילד משתולל, תספיק אמירה קצרה של: 'חמודי, אני מראינת לעיתון עכשיו, כדי לגרום לו להשתתק ולהירגע."

"אם ילד מפריע אחרי כל ההסברים, הוא כנראה משועמם, ולכן דאגי לתעסוקה או לשמרטפית בשעות העבודה. שרייני פעילות לזמן מוגדר במקום מאורגן, ותיהני מהתוצאות".

ורינה מדגימה: "נוסף על עיסוקי ביעוץ, אני רכזת גנים. לומדים אצלנו ילדים הורים שעובדים גם שמונים שעות שבועיות (רופאים, אחיות ועוד). מיד עם צאת חג הפסח, פנו אליי הורים רבים כדי לברר אם לומדים באסרו חג של שבועות ומה התכנית לקייטנה בחופש."

"כך צריך!! יש לתכנן מראש הכל בהתאם ללוח השנה, ובמקביל ליעדי העבודה - יש להציב גם סדר יום של פעילות מוגנת וחוייתית לילדים".

אובדת: חדווה גולדווסר
מספר ילדים: תשעה, בגילים 4-20
מקצוע: מורה, בחופש: מפעילה קייטנה בביתה
קושי: אין חופש!

מה כל כך קשה?

"קשה לי וקשה לבנותי", נאנחת חדווה. "אין להן שקט. אנחנו מכסים את העלויות של החופש בכספי הקייטנה. דמיינו לכם שלושים ילדות חמודות וצווחניות בבית אחד, נהנות מתכניות אטרקטיביות ומפעילויות לרוב. מה התוצאה? מגירות אישיות פתוחות, מסמכים אישיים מקושטים בציורים מרהיבי עין של בת ארבע תמימה והממתק הטעים שנקנה לשבת נעלם בקביעות מהמגירה ששמה כבר יצא לתהילה. "עוד? אחת הבנות שלי טענה כי היא שומעת צפצופים באוזניים הרבה אחרי שעת הסיום היומית של הקייטנה. מצחק אתכם? אותה ממש לא!"

פינת היעצת

"העונה החמה של עסקים פרטיים היא בדרך כלל דווקא בחופש", אומרת צנרו, "אבל אי אפשר להעלות את החופש לקרבן בלי לספק אופציה אחרת. נצלו כל חלון זמן פנוי להתאזור. אם יום שיש פנוי מעבודה - צאו לשישי ולשבת למקום אחר והחליפו כוח, צאו לחופש בזמנים אחרים: סוכות, פסח או כל זמן מתאים אחר. "ומכיוון שונה, אל תשכחו לחפש גם את החוויה בעבודה עצמה".

